

Els nens i nenes soldats veuen violats tots els seus drets humans. El fenomen, lamentablement, va en augment davant de l'estupor de tots els que creiem en un món més just i que respecti les Convencions Internacionals de Drets. A la I Guerra Mundial les baixes de civils van arribar al 5% del total, a la II Guerra Mundial van arribar a un 48% i quan ens apropem als conflictes armats contemporanis observem que fins al 90% de les baixes són civils. El més terrible és que el nombre de nens entre les baixes civils va augmentant progressivament.

Els nens i nenes soldats i la protecció de l'estat espanyol

Aquest col·lectiu és especialment vulnerable: perden la vida, són ferits, psíquicament traumatitzats, mutilats per mines terrestres, separats de les seves famílies, privats de la possibilitat de rebre una educació i desenes de milers són reclutats per la força i utilitzats com a soldats.

És impossible calcular amb exactitud el nombre de nens i nenes soldats al món. L'Àfrica representa el continent en el qual hi ha més reclutaments, però aquest fenomen es troba també a Àsia, Orient Mitjà, Amèrica Llatina i fins i tot existeixen indicis de la possible participació nens soldats a Europa (Txetxènia i Turquia).

Quan parlem d'aquesta problemàtica és normal que ens vingui a la ment una criatura amb un fusell que participa activament en el combat. Però, és important aclarir que els nens soldats són totes aquelles persones menors de 18 anys que són part d'una força o grup armat regular o irregular independentment de les seves funcions, és a dir poden ser combatents, missatgers, espies, cuiners, esclaus sexuals....

Una anàlisi de gènere ens porta a concloure l'especial situació de les nenes: constitueixen el 40% d'aquest col·lectiu i a més de complir les funcions dels nens sovint són víctimes d'actes d'explotació i violència sexuals. Encara que són qui més cures i atencions necessiten, són precisament elles les que amb major freqüència es passen per alt en les iniciatives d'intervenció dirigides als nens afectats per la guerra. En molts casos en els programes de desarmament, desmobilització i reintegració no es tenen en compte les seves necessitats especials. A més la seva reintegració es veu dificultada perquè de vegades les comunitats les estigmatitzen i aïllen per la seva associació amb els grups rebels i per la "taca" que suposa haver estat violada.

Per què ells?

Els nens i nenes són reclutats per forces i grups armats per la seva vulnerabilitat i mal lleabilitat, la qual cosa els fa susceptibles al control psicològic i físic. També són requerits a causa de l'escassetat de soldats adults a causa de la durada dels conflictes i la proliferació d'armes lleugeres que resulten fàcilment manejables pels nens.

Allunyats de la protecció de les seves famílies, viuen situacions extremes on tots els seus drets són trepitjats a diari. Un nen ex-soldat de Sierra Leone deia: "Quan va arribar la guerra on jo vivia em vaig escapar amb uns amics, però ens van agafar. No hi havia res que jo pogués fer: m'unia a l'exèrcit o em mataben. Es tractava de sobreviure".

Alguns han estat raptats, han estat testimonis de l'assassinat dels seus familiars, han estat víctimes de maltractaments, violacions i abusos de tot tipus. Moltes vegades se'ls fa un rentat de cervell i se'ls obliga a matar un conegut o un membre de la família com a ritu d'iniciació. Un nen ex-soldat de Colòmbia comentava: "Et donen una arma i t'obliguen a matar el teu millor amic. Si no el mates, li ordenen a ell que et mati a tu. Vaig haver de fer-ho perquè altrament m'hauria matat".

Són drogats per vèncer la por, obligats a cometre atrocitats, a realitzar saqueigs, a violar i mutilar persones. El dret de gaudir de la seva infantesa i de rebre la protecció es transforma en una vida caracteritzada per la por, la violència i la destrucció.

Programes de desarmament i desmobilització sobre el terreny

La qüestió de la rehabilitació i la reintegració d'aquests pe-

tits és d'importància crucial per evitar que continuïn els cicles de violència i conflicte. Tanmateix la reintegració dels que viuen en situacions de conflicte armat és un problema complex i de llarg termini.

Els programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) comencen quan acaba un conflicte o amb la negociació per a l'alliberament dels nens dels grups armats, i acaben amb la reintegració dels nens i nenes en les seves comunitats o

Els nens i nenes ex-soldats que aconseguen arribar a Espanya

Alguns d'aquests nens i nenes soldats aconseguen fugir d'aquest malson i arriben a Espanya i a altres països "protectors dels drets humans" a la recerca de protecció i d'un futur millor. Molts d'ells arriben sols com a Menors Estrangers No Acompanyats (MENA), trobant-se separats d'un adult responsable d'ells,

famílies. Desafortunadament no sempre els programes de DDR preveuen les mesures adequades per als nens i es fa poca atenció a les seves necessitats especials de protecció en aquest procés.

Els DDR han d'atendre, almenys, els següents punts: necessitats bàsiques, reunificació familiar, assessoria i atenció psicològica, ensenyament i formació professional i educació per a la pau. D'altra banda els DDR han d'incloure tots els nens soldats, no únicament a aquells que porten una arma. Molts no han tingut accés a aquests programes perquè no podien lliurar l'arma o perquè en el moment de la desmobilització s'havien convertit en adults. Com hem vist abans les nenes són les principals excloses, amb l'agreujant que moltes d'elles són rebutjades per la seva comunitat per l'explotació sexual que poden haver sofert.

fora del seu país d'origen i en una situació de desemparament.

Tal com està recollit en la Convenció sobre els Drets del Nen de Nacions Unides (CDN) de 1989, tots els nens i nenes tenen els mateixos drets, és a dir que els nens immigrants i els nens espanyols ha de rebre el mateix tracte. La CDN, ratificada per Espanya el 1990, és la norma de protecció de la infantesa al territori espanyol i ha inspirat la resta de les normes de protecció de la infantesa (nacionals i autonòmiques).

A més aquests menors que arriben a Espanya tenen dret a sol·licitar asil i a rebre la protecció lletrada mentre es tramita la seva sol·licitud i una vegada se'ls reconeix l'estatut de refugiat.

Espanya, per haver ratificat el Conveni de Ginebra sobre

l'Estatut dels Refugiats de 1951 i altres tractats internacionals de Drets Humans, ha de facilitar l'accés d'aquests nens i nenes al procediment d'asil. No pot repatriar-los en cap cas al seu país d'origen, quan allà estiguin en perill de sofrir violacions de drets humans, i ha d'atendre'ls segons les seves necessitats físiques i psicològiques.

L'article 1 de la Convenció de Ginebra defineix un refugiats com "una persona que es troba fora del seu país d'origen, a causa de fundats temors de ser perseguida per motiu de raça, religió, nacionalitat, pertinença a un determinat grup social o opinió política i a causa dels esmentats temors, no pot o no vol acollir-se a la protecció de tal país".

Els menors poden ser refugiats pels mateixos motius que els adults però també pel fet de constituir "un determinat grup social" especialment vulnerable a algunes violacions de Drets Humans: reclutament forçós en grups armats, violència domèstica o familiar (cas d'infanticidi, matrimoni forçós, mutilació genital); treball forçat, ser víctimes de prostitució o pornografia infantil, tràfic de menors...

A més Espanya ha ratificat el Protocol facultatiu de la CDN relatiu a la utilització de nens en conflictes armats i té l'obligació de protegir-los del reclutament i de promoure la seva recuperació i reintegració.

Desafortunadament, en la realitat, alguns d'aquests nens i nenes ex-soldats que arriben al nostre país no són identificats per les autoritats espanyoles. Com a conseqüència no accedeixen al procediment d'asil, corren el risc de ser tornats al seu país d'origen i no reben la protecció adequada que necessiten.

Save the Children ha detectat una falta d'informació i formació de les forces de seguretat i dels professionals que treballen amb els menors estrangers no acompanyats que provoca que aquests nens no rebin la informació sobre els procediments d'asil i desconeixin els seus drets.

A més en els casos en els quals hagin estat identificats també existeixen problemes; el procediment d'asil no contempla mesures especials per a nens, que finalment no reben l'atenció especial que la seva condició de nen exigeix.

El procediment d'asil és un camí llarg i moltes vegades descoratjador: els tràmits administratius, la incertesa, l'impacte emocional que significa explicar la seva història traumàtica, l'haver de repetir-la moltes vegades i amb detalls són etapes encara més dures si qui les viu és un nen. Una nena ex-soldat de l'Àfrica central comentava: "Em sento realment malament per haver tret la vida a altres persones. Encara tinc malsons pensant en el nen del meu poblet que vaig matar. El veig en els meus somnis, parla amb mi i em diu que el vaig matar sense cap raó i em poso a plorar".

Danys als seus drets, la seva integritat física i psíquica, i la seva dignitat humana

Per tots els horrors que han viscut i pel sentiment de culpa en haver matat i comès atrocitats, molts d'ells viuen en un estat d'estrès posttraumàtic. És per tant imprescindible comptar amb personal qualificat i preparat a l'hora d'entrevistar-los.

En general els instructors de l'Oficina d'Asil i Refugi i els membres de les forces de seguretat no tenen formació específica en entrevistes amb nens i nenes i exigeixen fets i dades concretes

que demostrin "temors fundats de persecució". En molts casos aquests nens no estan llestos per parlar, necessiten temps per tenir confiança i no se'ls pot exigir l'exactitud dels seus relats ja que no sempre aconsegueixen recordar dates o llocs en els quals ham estat. Moltes vegades aquestes dificultats no són tingudes en compte en la valoració de la petició d'asil, i se'ls tracta com si fossin adults.

Aquests menors guarden greus seqüeles físiques i psicològiques, i és fonamental oferir-los una bona acollida, un espai segur i acollidor, l'afecte i la protecció d'educadors i professionals. Poden necessitar ajuda psicològica per a la seva recuperació i és important que restableixin una rutina i una vida normal en una llar per recuperar una sensació de seguretat.

El reconeixement de l'estatut de refugiats és fonamental a l'hora de rebre la protecció que mereixen, però també pot ser un element terapèutic. Pablo Perez de la casa d'acollida MENA la Mercè ha treballat en l'acompanyament diari de nens ex-soldats sol·licitants d'asil, i explica que el reconeixement de la condició de refugiats pot ser "un element terapèutic de reparació i de reconeixement del dolor viscut, pot servir per restaurar la dignitat de la persona i contribuir a refer el seu projecte de vida.

Reivindicació de Save the Children

Save the Children és conscient que hem arribat a un consens pràcticament universal al voltant de que els nens i nenes no han de ser utilitzats com a soldats i que la comunitat internacional ha fet esforços per posar fi al reclutament i utilització de nens i nenes com a soldats. Desafortunadament aquests esforços són encara insuficients i cal treballar més per aconseguir canviar la vida de les desenes de milers de menors que estan en forces o grups armats i per oferir protecció a tots els que corren el perill de ser reclutats.

Ahora Save the Children ha fet arribar les seves preocupacions i recomanacions sobre el tractament dels nens ex-soldats en el sistema d'asil espanyol al govern perquè es tinguin en compte en l'elaboració de la nova Llei d'asil que en aquests moments s'està debatent al Congrés.

El 2003 Save the Children España va liderar la formació de la Coalició espanyola per acabar amb la utilització de nens i nenes soldats, composta per Alboan, Amnistia Internacional, Entreculturas, Fundación el Compromiso, el Servei Jesuïta al Refugiats i Save the Children. La Coalició espanyola treballa en estreta coordinació amb la Coalició Internacional i el seu objectiu fonamental és impedir la utilització i reclutament de nens i nenes com a soldats i promoure el seu desarmament, desmobilització i reintegració en les seves comunitats.

FABIA BELLIO TREBALLA
TREBALLA EN EL DEPARTAMENT DE
PROMOCIÓ I PROTECCIÓ DELS DRETS DE LA
INFÀNCIA DE SAVE THE CHILDREN

WWW.SAVETHECHILDREN.COM

FOTO: THANKYDADDY.FILES.WORDPRESS.COM

freshpolitik

*Drets Humans
'à la carta'*